

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΛΙΝΑ

Εισήγηση του Μένη Θεοδωρίδη,
υπεύθυνου για το Εργαστήρι Οπτικοακουστικής Έκφρασης
στο Πρόγραμμα «ΜΕΛΙΝΑ-Εκπαίδευση και Πολιτισμός»
Δημοσίευση: Μένης Θεοδωρίδης (2010),
"Γνωριμία με την οπτικοακουστική έκφραση στο Πρόγραμμα Μελίνα",
στο *Τέχνη στην Εκπαίδευση* (επιμέλεια Π. Κανελλόπουλος, Ν. Τσαφταρίδης),
εκδ. νήσος /τετράδια 22, Αθήνα 2010.

Εισαγωγικές διευκρινήσεις:

Το Πρόγραμμα «ΜΕΛΙΝΑ - Εκπαίδευση και Πολιτισμός» είναι ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα αισθητικής αγωγής.

Στην πρώτη περίοδο λειτουργίας του, η επιμόρφωση απευθύνονταν στους εκπαιδευτικούς 92 πιλοτικών σχολείων σε όλη την Ελλάδα και 2 σχολείων στην Κύπρο. Στη δεύτερη και πλέον ολοκληρωμένη εφαρμογή, υιοθετήθηκε ένα μοντέλο διετούς επιμόρφωσης, που απευθύνονταν στους εκπαιδευτικούς 30 Δημοτικών σχολείων στα Χανιά Κρήτης. Σε μια προσπάθεια γενίκευσης του προγράμματος, το δεύτερο αυτό μοντέλο επιμόρφωσης ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2003 σε 20 Δημοτικά σχολεία της Ζακύνθου, 20 Δημοτικά σχολεία της Καβάλας και 20 Δημοτικά σχολεία της Δράμας (λεπτομέρειες για το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία των δράσεων αυτών υπάρχουν στο www.prmelina.gr). Η διαδικασία αυτή διακόπηκε το Φεβρουάριο του 2004.

Στην περίοδο 2007-2008, με πρωτοβουλία της ΓΣΕΕ και της ΟΙΕΛΕ, πραγματοποιήθηκε ένας νέος κύκλος μονοετούς εντατικής επιμόρφωσης για 125 εκπαιδευτικούς στην Αθήνα και 125 εκπαιδευτικούς στη Θεσσαλονίκη.

Η επιμορφωτική διαδικασία συγκροτείται από πέντε εργαστήρια καλλιτεχνικής έκφρασης (εικαστικών, μουσικής, θεάτρου, χορού-κίνησης και οπτικοακουστικής έκφρασης). Οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στο πρόγραμμα παρακολουθούν διαδοχικά όλα τα παραπάνω εργαστήρια, καθώς και παιδαγωγικά εργαστήρια (εκπαιδευτικού υλικού, Μεθόδου Project, Τοπικής Ιστορίας και μεθοδολογίας επισκέψεων σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς).

Η συγκεκριμένη εισήγηση αναφέρεται στις εμπειρίες και τις μεθοδολογικές προτάσεις του εργαστηρίου οπτικοακουστικής έκφρασης και ειδικότερα στα θέματα

οπτικοακουστικής παιδείας (audiovisual education) μέσα στο σχολείο. Το ευρύτερο πλαίσιο οπτικοακουστικής παιδείας, δηλαδή η οπτικοακουστική παιδεία που συντελείται μέσα στην οικογένεια, στις διάφορες κοινωνικές δραστηριότητες, στα ειδικά φεστιβάλ κινηματογράφου κ.λπ. αποτελεί πολύ σημαντικό χώρο παρέμβασης, όπου το Πρόγραμμα «ΜΕΛΙΝΑ» δεν έχει δραστηριοποιηθεί, παρά μόνον στο βαθμό που ορισμένες σχολικές δραστηριότητες πραγματοποιούνται εκτός σχολείου ή συνδέονται με τέτοιου είδους πρωτοβουλίες φορέων οι οποίοι απευθύνονται σε σχολεία.

Προγράμματα οπτικοακουστικής παιδείας:

Κάνοντας λόγο για εκπαιδευτικά προγράμματα οπτικοακουστικής παιδείας, αναφερόμαστε σε προγράμματα που έχουν ως στόχο την ευαισθητοποίηση των μαθητών στην οπτικοακουστική έκφραση. Με κριτήριο τις θεματολογικές τους επιλογές, μπορούμε να ξεχωρίσουμε τρεις κυρίως κατευθύνσεις τέτοιων προγραμμάτων:

I. Προγράμματα αμιγούς κινηματογραφικής παιδείας (Cinema ή Film Literacy) που μπορούν να περιλαμβάνουν ένα μόνον ή και τα δύο είδη των παρακάτω δραστηριοτήτων:

A. Παρακολούθηση και μελέτη κινηματογραφικών ταινιών.

B. Μελέτη και χρήση των εκφραστικών μέσων του κινηματογράφου σε μικρές σχολικές παραγωγές.

II. Προγράμματα Γραμματισμού στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (Media Literacy) που προσεγγίζουν τα οπτικοακουστικά προϊόντα με τα εργαλεία της κοινωνιολογίας:

- Ταξινόμηση των οπτικοακουστικών προϊόντων κατά κατηγορίες και είδη.
- Ανάλυση των χρησιμοποιούμενων κωδίκων.
- Μελέτη των τρόπων παραγωγής.
- Μελέτη των τρόπων παρουσίασης (ιδεολογικές διαστάσεις, στερεότυπα κ.λπ.).
- Μελέτη των ειδικών χαρακτηριστικών των φορέων παραγωγής και διανομής των οπτικοακουστικών προϊόντων.
- Μελέτη των ειδικών χαρακτηριστικών του εκάστοτε κοινού.

III. Προγράμματα οπτικοακουστικού γραμματισμού (Audiovisual Literacy) ή, όπως τα ονομάζουμε στο Πρόγραμμα «ΜΕΛΙΝΑ-Εκπαίδευση και Πολιτισμός», **προγράμματα οπτικοακουστικής παιδείας και γνωριμίας με την οπτικοακουστική έκφραση**, που επιχειρούν να συνδυάσουν τόσο την κοινωνιολογική μελέτη των οπτικοακουστικών προϊόντων όσο και την εξοικείωση με το καλλιτεχνικό προϊόν των οπτικοακουστικών τεχνών. Μέσα από κατάλληλα

σχεδιασμένες απλές δραστηριότητες, τα παιδιά κάθε ηλικίας μπορούν να μάθουν να χρησιμοποιούν τις θεμελιώδεις παραμέτρους κάθε είδους οπτικοακουστικής έκφρασης (φωτογραφία, κινηματογράφο, κινούμενο σχέδιο, δημιουργική ηχογράφηση, video-art, computer-art κ.λπ.) και να αναγνωρίζουν τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά κάθε είδους οπτικοακουστικού προϊόντος (καλλιτεχνικά έργα, διαφημίσεις, ρεπορτάζ και ενημέρωση, τηλεοπτικές εκπομπές κ.λπ.) που καθημερινά καταναλώνουν.

Στο εργαστήρι οπτικοακουστικής έκφρασης του προγράμματος ΜΕΛΙΝΑ, πιστεύουμε ότι ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα οπτικοακουστικής παιδείας θα πρέπει να επιδιώκει:

- α. συστηματική καλλιέργεια δεξιοτήτων έκφρασης και παραγωγής οπτικοακουστικών προϊόντων με τη χρήση των οπτικοακουστικών εργαλείων.
- β. σταδιακή εξοικείωση των μαθητών με τις κυριότερες αισθητικές παραμέτρους της οπτικοακουστικής έκφρασης όπως είναι το κάδρο, το πλάνο, η ροή και ο ρυθμός που προκύπτουν από την παράθεση χωριστών εικόνων, οι οπτικές γωνίες, οι κινήσεις της μηχανής λήψεως, οι φωτογραφικές ποιότητες (φωτισμοί, «ατμόσφαιρα» κ.λπ.), η υποκριτική, η δημιουργία σκηνικού χώρου και η σχέση της εικόνας με τον ήχο.
- γ. ανάπτυξη από τα παιδιά νοητικών εργαλείων και μεθοδολογίας για την κριτική ανάλυση (μελέτη, ταξινόμηση, ερμηνεία) των οπτικοακουστικών προϊόντων που καταναλώνουν και ιδιαίτερα των έργων που προέρχονται από το χώρο του κινηματογράφου, της φωτογραφίας, του κινουμένου σχεδίου και των συναφών τεχνικών animation, της videoart, της δημιουργικής ηχογράφησης και της ηλεκτρονικής εικόνας.
- δ. κατανόηση από τους μαθητές του κοινωνικού ρόλου των οπτικοακουστικών προϊόντων που διακινούνται από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας.

Προκειμένου να συνδυάσουμε τους στόχους αυτούς σε δραστηριότητες που εύκολα να πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της τρέχουσας σχολικής πραγματικότητας, προτείνουμε:

- **Δραστηριότητες του τύπου «Τα εργαλεία στα χέρια των παιδιών» όπου επιδιώκεται οι μαθητές να γίνουν παραγωγοί οπτικοακουστικών προϊόντων.**

Απλές δραστηριότητες παραγωγής οπτικοακουστικού προϊόντος στο σχολείο (καταγραφή του άμεσου περιβάλλοντος με φωτογραφίες, μικρές αφηγήσεις

με φωτογραφίες ή βίντεο, απλά βιντεορεπορτάζ για τη σχολική καθημερινότητα ή για το φυσικό και το κοινωνικό περιβάλλον, ηχοσκηνοθεσίες λογοτεχνικών κειμένων κ.λπ.) Οι δραστηριότητες αυτού του είδους αποσκοπούν στην ανάπτυξη οπτικοακουστικής συνείδησης μέσα από τη βιωματική εξοικείωση με τα εργαλεία και τις μεθόδους παραγωγής οπτικοακουστικών έργων και μηνυμάτων. Τα παιδιά θα κατανοήσουν μέσα από ποιες διαδικασίες και επιλογές κατασκευάζονται τα οπτικοακουστικά προϊόντα και θα αναπτύξουν ένα ελάχιστο μεθοδολογικό πλαίσιο ώστε, χωρίς τους δισταγμούς του τεχνολογικά αδαούς, να επιχειρούν κριτική ανάλυση των οπτικοακουστικών προϊόντων που άλλοι παραγωγοί-δημιουργοί μέσα από παρόμοιες διαδικασίες κατασκευάζουν. Παράλληλα, η πρακτική τους εμπλοκή σε τέτοιες δραστηριότητες, ενθαρρύνει την αναζήτηση νέων, εναλλακτικών μορφών έκφρασης που μπορούν να πραγματοποιηθούν χάρη στη **μη συμβατική** χρήση των ήδη γνωστών ή των νέων οπτικοακουστικών εργαλείων. Μερικά παραδείγματα:

- Οι κάθε είδους επισκέψεις σε χώρους πολιτισμικής ή κοινωνικής αναφοράς μπορούν εύκολα να περιλάβουν δραστηριότητες φωτογραφικής και ηχητικής καταγραφής της επίσκεψης με απλά μέσα (ψηφιακή φωτογραφική μηχανή, «κασετόφωνο») ή πιο σύνθετα εργαλεία (βιντεοκάμερα), που θα χρησιμοποιηθούν για μικρο-συνεντεύξεις, οπτικοακουστική καταγραφή των επί μέρους θεματικών ενοτήτων κ.λπ. Πίσω στην τάξη, το υλικό αυτό μπορεί να οδηγήσει σε οπτικοακουστικές παραστάσεις, πινακίδες-αφιερώματα, σχολικά έντυπα κ.λπ., με ταυτόχρονη παραγωγή γραπτού συνοδευτικού λόγου με σχόλια και παρατηρήσεις.
- Πάρα πολλά θέματα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα (θέματα από τα μαθήματα της Ιστορίας, της Μελέτης Περιβάλλοντος, της Γλώσσας, των Κοινωνικών Επιστημών κ.λπ.) μπορούν να διερευνηθούν μέσα από καταγραφή και παράθεση ηχογραφημένων ή μαγνητοσκοπημένων συνεντεύξεων, όπου κάποιοι ειδικοί ή ένα στατιστικά επιλεγμένο δείγμα πολιτών καλούνται να εκφράσουν τις απόψεις τους απαντώντας σε προσεκτικά προετοιμασμένες (μέσα στην τάξη) ερωτήσεις. Η επεξεργασία των απαντήσεων αναδεικνύει πάρα πολλά ιδεολογικά θέματα, εξοικειώνει τα παιδιά με την έκφραση εναλλακτικών απόψεων για κάθε θέμα που μελετούν και, φυσικά, διευρύνει το περιεχόμενο των σχολικών εγχειριδίων.
- Στο πλαίσιο της διαθεματικότητας, μπορούν επίσης να επιχειρηθούν δημιουργικές, οπτικοακουστικές αποδόσεις μικρών αποσπασμάτων από διδασκόμενα λογοτεχνικά έργα, χωρίς καθόλου να αποκλείονται και έργα από την αρχαία και κλασική γραμματεία.

(στο τέλος της παρουσίασης δίνονται μερικά ακόμη παραδείγματα τέτοιων δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών).

Μια δεύτερη κατηγορία προτεινόμενων δραστηριοτήτων οπτικοακουστικής παιδείας αναφέρεται σε:

- **Δραστηριότητες του τύπου «Μελέτη του έτοιμου οπτικοακουστικού προϊόντος»**

Απλές δραστηριότητες μελέτης οπτικοακουστικών έργων και ανάπτυξης κριτικού λόγου (εκδηλώσεις με προβολή επιλεγμένων ταινιών για παιδιά και νέους, εργασίες πάνω στις ταινίες αυτές, εργασίες πάνω σε επιλεγμένα αποσπάσματα τηλεοπτικών εκπομπών, συγκρίσεις κινηματογραφικών μεταφορών από λογοτεχνικά έργα, διακειμενικές συγκρίσεις κ.λπ.) Οι δραστηριότητες αυτού του είδους αποσκοπούν αφενός στην ανάπτυξη δεξιοτήτων παρατήρησης, μελέτης, ταξινόμησης και κριτικής ανάλυσης των οπτικοακουστικών προϊόντων, αλλά κυρίως στη δημιουργία προϋποθέσεων ώστε τα παιδιά να βρεθούν σε σχέση «εξουσίας» πάνω στο οπτικοακουστικό έργο, κάτι που σπάνια τους δίνεται η ευκαιρία να επιχειρήσουν. Το ίδιο έργο δηλαδή που όταν καταναλώνουν απολαμβάνουν (διασκεδάζουν, συγκινούνται, φοβούνται κ.λπ.), μπορούν να το μελετήσουν, να χρονομετρήσουν τις διάρκειες των πλάνων του, να ταξινομήσουν το είδος των συγκρούσεων που παρουσιάζει, να το συγκρίνουν με κάποιο άλλο ανάλογο έργο κ.λπ. διαπιστώνοντας τις κατασκευαστικές του ιδιαιτερότητες, αρετές και ατέλειες. Μερικά παραδείγματα:

- Δραστηριότητες που προβλέπουν τη μελέτη ενός θέματος μέσα από επιλεγμένα αποσπάσματα έτοιμων οπτικοακουστικών προϊόντων. Για ένα τέτοιο θέμα μπορούμε να συντάξουμε «πρωτόκολλο ανάλυσης» με επί μέρους θεματικές ενότητες και ερωτήσεις, με κατηγορίες επιχειρημάτων, χρήση όρων ανά χρονική μονάδα κ.λπ. ή να προετοιμάσουμε μια καθαρά «ποιοτική» ανάλυση, προκειμένου τα παιδιά, συζητώντας, να συστηματοποιήσουν μεθοδικά τις παρατηρήσεις τους. Τα επιλεγμένα αποσπάσματα θα προβληθούν μέσα στην τάξη και θα μπορούν να προέρχονται από κινηματογραφικές ταινίες, ντοκιμαντέρ, τηλεοπτικά ρεπορτάζ, τηλεοπτικά αφιερώματα κ.λπ., τα οποία με κάποιο τρόπο συνδέονται ή παρουσιάζουν το θέμα που απασχολεί το συγκεκριμένο μάθημα.
- Δραστηριότητες σύγκρισης του τρόπου με τον οποίο διαφορετικοί καλλιτέχνες από διαφορετικές παραδόσεις και πολιτισμικό πλαίσιο, διαπραγματεύονται ένα επιλεγμένο θέμα. Πάλι η χρήση επιλεγμένων αποσπασμάτων οδηγεί, συχνά, σε καταλυτικές διαπιστώσεις.

Θα θέλαμε βέβαια να υπογραμμίσουμε πως, σε όλες τις παραπάνω προτάσεις δραστηριοτήτων, τα αποσπάσματα δεν πρέπει να θεωρούνται ως απλές «αφορμήσεις» -αφετηρίες προκειμένου στη συνέχεια να εστιάσουμε στους γνωστικούς στόχους του μαθήματος (δηλαδή χρησιμοποιώντας τα οπτικοακουστικά έργα ως «βιτρίνα»), αλλά απεναντίας τα επιλεγμένα αποσπάσματα θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως οπτικοακουστικά τεκμήρια-κατατεθειμένες απόψεις που μας καλούν σε κριτική αντιμετώπιση και σύνθεση συμπερασμάτων. Ταυτόχρονα, η παράθεση αποσπασμάτων από έτοιμα οπτικοακουστικά έργα εξοικειώνει τα παιδιά με διαφορετικές αισθητικές τάσεις, που εκφράζουν διαφορετικές ιδιοσυγκρασίες δημιουργών, διαφορετικές ιδεολογικές επιλογές και διαφορετικό πλαίσιο αναφοράς.

Αναδιανέμοντας και συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω, μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερις περιοχές οπτικοακουστικής παιδείας που θα πρέπει ισότιμα να καλύπτονται σε τέτοιου είδους προγράμματα:

- Δραστηριότητες **παραγωγής** (από τα παιδιά) καλλιτεχνικής -εν δυνάμει- οπτικοακουστικής έκφρασης (μικρές φωτο-αφηγήσεις, βιντεο-αφηγήσεις, ντοκιμαντέρ, κινούμενο σχέδιο, άλλα είδη μη αφηγηματικών έργων, κ.λπ.).
- Δραστηριότητες **μελέτης και κριτικής ανάλυσης** σημαντικών έργων καλλιτεχνικής οπτικοακουστικής έκφρασης (κινηματογράφος, φωτογραφία, κινούμενο σχέδιο κ.λπ.).
- Δραστηριότητες **παραγωγής** (από τα παιδιά) οπτικοακουστικών προϊόντων που ανήκουν στο χώρο των ΜΜΕ (ρεπορτάζ, καταγραφές, συνεντεύξεις, διαφημιστικά κ.λπ.).
- Δραστηριότητες **μελέτης και κριτικής ανάλυσης** έτοιμων οπτικοακουστικών προϊόντων από το χώρο των ΜΜΕ (ρεπορτάζ, διαφημίσεις, αρθρογραφία κ.λπ.).

Όλες αυτές οι δραστηριότητες είναι απολύτως συμβατές με την σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα, καθώς η σχετική ρητορική (για εκδηλώσεις πολιτισμού, για συνθετικές εργασίες κοινωνικού προβληματισμού – projects κ.λπ.) συχνά πλέον διατυπώνεται από τους ίδιους τους αρμόδιους φορείς του Υπουργείου Παιδείας (ΥΠΕΠΘ). Θα πρέπει βέβαια στα Προγράμματα Σπουδών της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να κατοχυρωθούν θεσμικά προϋποθέσεις όπως οι ώρες πολιτισμού, η συστηματική πρόβλεψη και καθιέρωση ορισμένων ωρών για δημιουργικές συνθετικές εργασίες–projects κ.λπ. Πρόκειται όμως για καινοτομίες ώριμες, όπως φαίνεται από την καθιέρωση της ευέλικτης ζώνης σε πολλά σχολεία και τη διευρυνόμενη λογική της διαθεματικότητας.

Με απλές δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας όπως αυτές που αναφέρθηκαν παραπάνω, η οπτικοακουστική έκφραση μπορεί να διαποτίσει τη σχολική καθημερινότητα, όχι ως ένα ξεχωριστό μάθημα, αλλά ως νοοτροπία και τρόπος δουλειάς που εύκολα συνδυάζεται και πλαισιώνει το περιεχόμενο των περισσότερων γνωστικών αντικειμένων. Αυτή η οπτικοακουστική πλαισίωση των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων του Προγράμματος Σπουδών, δεν μπορεί να προκύψει από γραμμικές συνδέσεις της διδακτέας ύλης με οπτικοακουστικά βοηθήματα (όπου -για παράδειγμα- μια ταινία ή ένα τηλεοπτικό ρεπορτάζ θα έδιναν απλώς την αφορμή στο δάσκαλο για να προχωρήσει σε μια συμβατική διδασκαλία). Για να συμβάλει ουσιαστικά στην οπτικοακουστική παιδεία των μαθητών και να αποτελέσει καινοτομική παρέμβαση στην εκπαιδευτική διαδικασία, θα πρέπει να συνδυαστεί με τη λογική των ομαδικών, δημιουργικών εργασιών όπου, μια-δυο φορές κάθε χρόνο, οι μαθητές θα μελετούν μια σειρά από επιλεγμένα οπτικοακουστικά προϊόντα σχετικά με κάποιο θέμα, θα πραγματοποιούν τη δική τους έρευνα ανατρέχοντας σε πηγές σχετικά με το θέμα αυτό και, στη συνέχεια, θα διατυπώνουν το δικό τους οπτικοακουστικό λόγο σύμφωνα με τη δική τους οπτικοακουστική αισθητική.

Για την ολοκληρωμένη εφαρμογή τέτοιων καινοτομιών θα πρέπει να προβλεφθεί αφενός συστηματική και συνοπτική επιμόρφωση στα θέματα της οπτικοακουστικής παιδείας, των εκπαιδευτικών που ήδη υπηρετούν στην Πρωτοβάθμια και στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αφετέρου καθιέρωση αντίστοιχων μαθημάτων οπτικοακουστικής παιδείας στα Παιδαγωγικά Τμήματα του Πανεπιστημίου και στις λεγόμενες καθηγητικές σχολές. Έτσι οι εκπαιδευτικοί θα εξοικειωθούν με τις θεμελιώδεις έννοιες της οπτικοακουστικής έκφρασης και θα καθοδηγηθούν ως προς την εφαρμογή απλών δραστηριοτήτων που προβλέπουν τη χρήση οπτικοακουστικών εργαλείων **κυρίως από τους μαθητές** με διάφορες αφορμές και την αξιοποίηση των οπτικοακουστικών έργων στην καθημερινή σχολική πράξη.

Στην ίδια κατεύθυνση, ο θεσμός των φεστιβάλ κινηματογραφικών ταινιών για παιδιά και νέους, στο πρότυπο του γνωστού Φεστιβάλ Ολυμπίας, θα μπορούσε να αποτελεί ετήσιο γεγονός σε πολλές πόλεις της Ελλάδος ώστε οι μαθητές να εκτίθενται σε εναλλακτικούς τρόπους κινηματογραφικής έκφρασης πέραν από αυτούς που συνήθως παρέχονται μέσα από τις κυρίαρχες παραγωγές που διακινούν οι μεγάλοι διανομείς. Θα πρέπει ακόμα να δημιουργηθεί βήμα για προβολή μικρών μαθητικών οπτικοακουστικών παραγωγών, είτε στην τηλεόραση είτε σε ειδικές φεστιβαλικές εκδηλώσεις κατά το πρότυπο του Φεστιβάλ «KAMEPA ZIZANIO» ή, παλιότερα, του προγράμματος «ΠΑΜΕ ΣΙΝΕΜΑ;».

Τέτοιου είδους θεσμικές πρωτοβουλίες δεν αποτελούν μονάχα προτάσεις για την αναβάθμιση της κινηματογραφικής παιδείας στον τόπο μας, αλλά μαζί με τις προηγούμενες, συμβάλλουν στη σταδιακή ανάπτυξη μιας υψηλού επιπέδου

οπτικοακουστικής συνείδησης έτσι ώστε η οποιαδήποτε τηλεοπτική ευτέλεια ή χυδαιότητα να μην αποτελεί απειλή για κανέναν, παρά να παραμένει ως ασήμαντος πολτός δίπλα σε μια συγκροτημένη οπτικοακουστική κουλτούρα κριτικά σκεπτόμενων πολιτών, οι οποίοι με τις επιλογές τους θα καθορίζουν τη συνολική πορεία της τηλεοπτικής παραγωγής.

Κλείνοντας θα σας παρουσιάσω (η εισήγηση συνοδεύτηκε από προβολή φωτογραφιών) τέσσερις χαρακτηριστικές δραστηριότητες-ασκήσεις «Τα εργαλεία στα χέρια των παιδιών. Οι φωτογραφίες της πρώτης άσκησης έχουν τραβηχτεί από παιδιά της Β΄ Δημοτικού, ενώ των άλλων ασκήσεων από ομάδες δασκάλων κατά την επιμόρφωση.

1. Άσκηση για την κατανόηση των περιορισμών του επιλέξιμου κάδρου:
Τα παιδιά φωτογραφίζουν το σχολικό κτήριο (κάθε παιδί μια διαφορετική φωτογραφία) και αφού οι φωτογραφίες κολληθούν σε άσπρες κόλλες, ζωγραφίζουν γύρω από κάθε φωτογραφία, όσα στοιχεία θυμούνται ότι έμειναν «εκτός κάδρου».
2. Εισαγωγή στη σημειολογία της φωτογραφικής απεικόνισης (άσκηση φωτογράφισης ενός αντικειμένου που επιλέγεται «εκ των ενόντων»):
 - Το αντικείμενο όπως συνήθως το βλέπουμε.
 - Το αντικείμενο ως στοιχείο κοινωνικής δραστηριότητας.
 - Το αντικείμενο όπως δεν θα το βλέπαμε ποτέ.
 - Το αντικείμενο ως ήρωας παραμυθιού.
 - Το αντικείμενο ως στόχος διαφήμισης.
3. Οι κλίμακες των κάδρων ως στοιχείο υποκειμενικής θεώρησης και κατασκευής (εισαγωγή στο ντοκιμαντέρ) κατά την καταγραφή ενός χώρου. Πρόκειται για άσκηση καταγραφής των χώρων όπου γίνονται οι σχολικές επισκέψεις (μνημεία, λαϊκή αγορά, λιμάνι κ.λπ.) με έμφαση στη σημειολογική αξιοποίηση της κλίμακας των κάδρων:
Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες. Η πρώτη θα φωτογραφήσει μια σειρά (μια φωτογραφία από κάθε παιδί) «γενικών» κάδρων (από μακριά) του θέματος με έμφαση στις πληροφορίες για τον περιβάλλοντα χώρο. Η δεύτερη θα φωτογραφήσει μια σειρά από «μεσαία» κάδρα με έμφαση στις πληροφορίες για την παρουσία και τις δραστηριότητες του ανθρώπου μέσα στο χώρο. Η τρίτη θα φωτογραφήσει μια σειρά από «κοντινά» κάδρα που καταγράφουν σημαντικές λεπτομέρειες, ανθρώπινες εκφράσεις και στοιχεία υποκειμενικής σηματοδότησης του χώρου. Η τέταρτη θα καταγράψει ανεξάρτητα, ήχους από το χώρο (σε μεγαλύτερες τάξεις εδώ μπορούν να επιχειρηθούν πρώτα δομημένες και αργότερα ημιδομημένες συνεντεύξεις).

Πίσω στην τάξη μπορούν να καταστρωθούν, από νέες ομάδες, φωτογραφικές παρουσιάσεις της επίσκεψης. Κάθε παρουσίαση θα πρέπει να περιέχει τουλάχιστον δύο «γενικά» κάρτα, δύο «μεσαία» και τρία «κοντινά». Καλό είναι οι φωτογραφίες να συνοδεύονται και από λεζάντες όπου μπορεί να διερευνηθεί η δυνατότητα διαλόγου μεταξύ εικόνων και κειμένου.

4. Άσκηση αφήγησης με σειρά ακινήτων εικόνων. (Φωτοκόμιξ - παράθεση ακινήτων φωτογραφιών με μπαλονάκια διαλόγων που αφηγούνται μια μικρή πλοκή σε δέκα, το πολύ, φωτογραφικά στιγμιότυπα.

Σας ευχαριστώ.

*